

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 และได้เสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร
  - 2.1 ความหมายของหลักสูตร
  - 2.2 ความสำคัญของหลักสูตร
  - 2.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
4. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
  - 4.1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
  - 4.2 การใช้หลักสูตร
  - 4.3 การนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
5. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 1 – 8) คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ 1166/2544 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้าง กลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการ ของบุคคลสังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร ราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการจึงให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ดังปรากฏแนบท้ายคำสั่ง นี้แทนหลักสูตร ระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าทุก ฉบับที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้ไว้ก่อนหน้านี้นี้เงื่อนไขและเวลาการใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นไปดังนี้

ปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุก ชั้นเรียนทั้งนี้ ให้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนาร่อง และโรงเรียนเครือข่าย ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อ ในชั้นเรียนที่เป็นไปตามลำดับ ข้างต้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นไป ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการยกเลิก เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นในหลักสูตรดังกล่าว ให้เหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย และวิธีการจัดการศึกษาอื่น ๆ ได้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการ
2. จุดหมาย
3. โครงสร้าง

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทย ควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและเทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์

4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาจึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

- ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
- ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
- ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
- ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1 ภาษาไทย
- 2.2 คณิตศาสตร์
- 2.3 วิทยาศาสตร์
- 2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และ ภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้น เพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วม และปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตาม ความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของ ความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็น แนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ปลุกฝังและ

สร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต ภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและมีการงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่มเพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้นสำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตาม ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้ ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 แสดงโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →				
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ไม่น้อยกว่า ปีละ 1,200 ชม.

สรุปโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา

- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐาน ในการคิด และการทำงาน

- ▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และ การพัฒนาตนตามศักยภาพ

ทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ตามสภาพ กลุ่มเป้าหมายสำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตาม ระดับการศึกษา

สรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นเกณฑ์มาตรฐาน การศึกษาที่สถานศึกษาจะต้องมีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพผลตามเป้าหมาย และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครูที่จะจัดประสบการณ์ ให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่มีประ โยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ เป็นคนดี คนเก่งและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

2. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร

2.1 ความหมายของหลักสูตร

ได้มีนักวิชาการและนักบริหารการศึกษาให้ความหมายของหลักสูตรหลายท่าน ดังนี้

ธำรง บัวศรี (2542 : 7) กล่าวว่า หลักสูตรคือแผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อ แสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละ โปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 38) ได้สรุปว่า หลักสูตรมีความหมาย เป็น 3 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการ เรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้

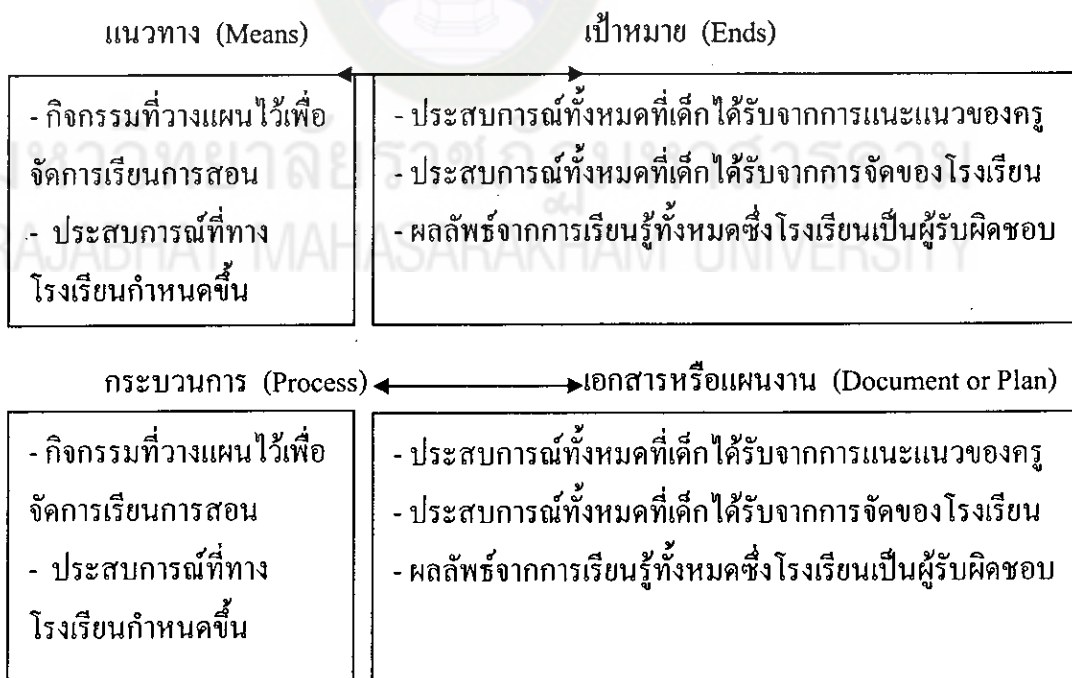
2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ครูนักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคาร สถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น

3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งจะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้ เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 39) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรหมายถึง กลุ่มวิชา แผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถ จัดการเรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2545 : 6) ให้ความหมายของหลักสูตรตาม ทศนะใหม่ว่า หลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียน ได้รับจากโปรแกรมการศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกรอบของทฤษฎี และการวิจัยในอดีต และปัจจุบันเป็นพื้นฐาน

เฮนเซน (Hensen, 1995 : 8 ; อ้างมาจาก รุจิร ภู่อสาระ. 2545 : 73) ได้นำ คำนิยามของหลักสูตรมาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน

การจำแนกนิยามของหลักสูตร

ที่มา : เฮนเซน (Hensen, 1995 : 8 ; อ้างอิงมาจาก รุจิร ภู่อสาระ. 2545 : 73)

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง การจัดประสบการณ์ทางการเรียนให้กับผู้เรียนซึ่งได้วางแผนไว้เป็นการล่วงหน้า เพื่อมุ่งหวังให้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเอง ตามความต้องการของผู้เรียนเหมาะสมกับวัยและสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่นและประเทศชาติให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

2.2 ความสำคัญของหลักสูตร

สุจิตรา จงอยู่สุข (2542 : 16) สรุปว่า หลักสูตรมีความสำคัญดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ
5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแล ติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริม ความเจริญของงานและ พัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดรูปลักษณะและรูปร่างของสังคมไทยในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปในรูปใด
8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล
9. หลักสูตรจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนาคนประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้คนที่มีประสิทธิภาพสูง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 23-24) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่ามีความสำคัญดังนี้

1. หลักสูตรและการสอน ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้
2. หลักสูตร ทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามเป้าหมาย
3. หลักสูตร เปรียบเทียบแบบแปลนการจัดการเรียนการสอน

ในหลักสูตรจะแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการอะไรบ้าง จะใช้อะไรเป็นวัสดุอุปกรณ์ จะสอนอย่างไร จัดเตรียมการสอนอย่างไรเพื่อช่วยในด้านการเรียนการสอนหลักสูตรจึงมีความสำคัญ เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครูที่จะจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ทักษะ ความประพฤตินิยมเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นแนวทางชี้นำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรได้เข้าใจในกระบวนการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา จะได้เห็นแนวทางในการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรว่าจะจัดและบริหารหลักสูตรอย่างไร จึงจะเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะจัดสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรบ้างที่จะทำให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร จะได้ทราบว่าควรจัดประสบการณ์อะไรจะสอนอย่างไร ทำไมจึงต้องสอนวิธีนี้ การเรียนจะได้ผลอย่างไร รวมทั้งจะประเมินผลและวัดผลอย่างไร
3. นักเรียน จะได้ทราบว่าควรเรียนอะไร และคาดหวังผลจากการเรียนอย่างไรบ้าง
4. สถานประกอบการและสังคมจะได้ทราบว่า จะได้ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณลักษณะอย่างไร มีความรู้ความสามารถมีคุณภาพตามที่ต้องการหรือไม่

2.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรนับว่ามีความสำคัญยิ่ง ที่จะทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ ได้มีนักการศึกษาได้เสนอไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 33) กล่าวว่า หลักสูตร ประกอบด้วย

4 โครงสร้าง พื้นฐานหลัก คือ

1. วัตถุประสงค์
2. เนื้อหาวิชา
3. วิธีสอน

4. การประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 4) กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ไว้ดังนี้

1. ความนำ
2. หลักการ
3. จุดหมาย
4. โครงสร้าง
5. การจัดหลักสูตร
6. การจัดเวลาเรียน
7. การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ
8. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
9. การจัดการเรียนรู้
10. สื่อการเรียนรู้
11. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
12. เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
13. เอกสารหลักฐานการศึกษา
14. การเทียบโอนผลการเรียน
15. การพัฒนาศักยภาพครู
16. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา
17. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์ และลัดดา ศิลาน้อย (2544 : 32) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ต้องมีองค์ประกอบที่กล่าวถึง รายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ 4 องค์ประกอบ คือ

1. จุดหมาย
2. เนื้อหา
3. การจัดประสบการณ์เรียนรู้
4. การวัดและประเมินผลการเรียน

นิคม ชมภูหลง (2544 : 53) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรดังต่อไปนี้

1. หลักการ
2. จุดหมาย
3. โครงสร้าง
4. จุดประสงค์การเรียนรู้
5. เนื้อหาของรายวิชา
6. สื่อการเรียน
7. วิธีสอน
8. การประเมินผล

กรมวิชาการ (2545 : 30) ได้กำหนดถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. วิสัยทัศน์ ภารกิจ และ เป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วน

เวลาเรียน

5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
6. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
7. จัดทำหน่วยการเรียนรู้
8. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
10. กำหนดสื่อการเรียนรู้/ แหล่งการเรียนรู้
11. กำหนดการวัดผลและประเมินผล
12. บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร

ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 12) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. โครงสร้างหลักสูตร
4. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
5. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
6. การวัดและประเมินผล
7. การบริหารจัดการหลักสูตร
8. อื่น ๆ (ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติม)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง วิสัยทัศน์ ภารกิจ และ เป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และ สักส่วนเวลาเรียน กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีและรายภาค จัดทำ คำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดสื่อการเรียนรู้/ แหล่งการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล บริหารจัดการ งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2542 : 12) ได้เสนอแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนด วิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่า โลก และสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษา จะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไรจึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ในการสร้าง หลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐ ในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการ สถานศึกษาแสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบัน พัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญ ๆ ของ สถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย แผนปฏิบัติการติดตามผลตลอดจนจัดทำรายงาน แจ้ง สาธารณชนและส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษาเพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของ สถานศึกษาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้ กระบวนการ สร้างวิสัยทัศน์

โดยอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้น ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทางก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ดีงามแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่าย เพียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตรสาระการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์ เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธีดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการกำหนดสาระการเรียนรู้หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่นสนองตอบความต้องการของชุมชน

1.1 วิสัยทัศน์

1.1.1 เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์

1.1.2. สามารถสร้างศรัทธา และจุดประกายความคิดในสภาพการพัฒนาสูงสุด

1.2 ภารกิจ

แสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

1.3 เป้าหมาย

กำหนดเป็นผลสัมฤทธิ์ปลายทางของผู้เรียนที่สมควรบรรลุผล เมื่อจบหลักสูตรที่สอดคล้องกับจุดหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขียนภาพกว้าง ๆ นอกจากนั้นสถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน เพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจัยเพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี หรือรายภาค

2. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำโครงสร้างหลักสูตรซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้และเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจนเพื่อสถานศึกษาจะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.1 สาระการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ครบ 8 กลุ่มสาระรายภาคหรือรายปี ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

2.2 มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน

2.3 กำหนดเวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายภาคหรือปี สำหรับการจัดเวลาในแต่ละกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและเพิ่มเติมตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง

3. การจัดทำสาระของหลักสูตร

3.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

3.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 3.1 และให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

3.3 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคดังนี้ ช่วงชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-3 ประถมศึกษาปีที่ 4-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดจำนวนคาบเวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้

3.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด ตามข้อ 3.1 3.2 และ 3.3 มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ ซึ่งสามารถเขียนคำอธิบายรายวิชาได้หลายรูปแบบ เช่น

รูปแบบที่ 1 เขียนเป็นความเรียงเสนอภาพรวมของผลการเรียนรู้และ
สาระการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

รูปแบบที่ 2 เขียนแยกเป็น 2 ส่วนประกอบด้วย

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เขียนเป็นความเรียงสรุปภาพรวมของผล
การเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

2. สาระการเรียนรู้: เขียนเป็นความเรียงของขอบข่ายเนื้อหา

รูปแบบที่ 3 เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ขอบข่ายกิจกรรมที่กำหนดกว้าง ๆ สอดคล้องกับผลการเรียนรู้
ของรายวิชา

2. ขอบข่ายเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของรายวิชา

3. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างกว้าง

รูปแบบที่ 4 เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

1. จุดประสงค์ของรายวิชาที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้รายวิชา

2. ขอบข่ายสาระการเรียนรู้

3. กิจกรรมการเรียนรู้

4. วิธีการวัดและประเมินผล

รูปแบบที่ 5 เขียนแยกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

1. ผลการเรียนรู้: เขียนให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน เป็นข้อ โดยไม่
แยกด้าน

2. สาระการเรียนรู้: เขียนเป็นความเรียงครอบคลุมเนื้อหาทั้งนี้
คำอธิบายรายวิชาต้องระบุชื่อวิชาและจำนวนหน่วยกิตด้วย สำหรับชื่อรายวิชา สถานศึกษา
กำหนดได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจนมีความสอดคล้องกับ
สาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

4. การออกแบบการเรียนรู้

4.1 การจัดการเรียนการสอน

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่
หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้
ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้

ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลายเน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ คู่คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียน การสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่ง การเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันยึดผู้เรียน เป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มา บูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น การบูรณาการแบบผู้สอน คนเดียว การบูรณาการแบบคู่ขนาน การบูรณาการแบบสหวิทยาการ และการบูรณาการ แบบโครงการ

4.2 สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตร สถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลา อย่างสร้างสรรค์รวมทั้งมีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและ ประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และ แหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้ง จากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และ แหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียน และผู้สอน ใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง ผู้เรียนผู้สอน สามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบ สารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้นสื่อ สิ่งพิมพ์ควรจัดให้มี อย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อหรือห้องสมุดของสถานศึกษา

4.3. การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนา คุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และ ความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนรวมทั้ง ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา

เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากวัดและประเมิน ทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจ เกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/เพียงใด ดังนั้น การวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติดุติกรรม การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือ ตัวผู้เรียน ผู้สอนและพ่อแม่ผู้ปกครองจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครูผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า การเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้นสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

5. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเข้าร่วม และปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง

การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม และมีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิตการศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน มุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำช่วยกันแก้ปัญหาส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ

2.1 กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อการค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

2.2 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคมและวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งกระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์และกรมการรักษาดินแดน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนอาจจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนในตารางเรียนเช่นเดียวกันกับกลุ่มสาระอื่น 8 กลุ่มสาระ จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ แล้วกำหนดเวลาเรียน บางส่วนในตารางเวลาเรียนปกติ และบางส่วนเรียนนอกเวลา จัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปด้วยกัน โดยวางแผน

ร่วมกันของกลุ่มอาจารย์ ที่ปรึกษากิจกรรมที่กำหนดเวลาเรียนบางส่วนในตารางเวลาเรียนปกติ บางส่วนเรียนนอกเวลา และสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

6. กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา

6.1 เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับและจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามเกณฑ์ดังนี้

6.1.1 เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น 1,2 และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (จบการศึกษาภาคบังคับ)

6.1.2 ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

6.1.3 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

6.1.4 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

6.1.5 ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

6.2 เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียนเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียนของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ แบบรายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระเบียบสะสมแสดงผลงานการด้านต่าง ๆ และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

7. พัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน

ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตร สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนต่าง ๆ ที่จะเอื้อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพในเรื่องต่อไปนี้

7.1 การพัฒนากระบวนการแนะแนว สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบแนะแนวที่มุ่งการพัฒนาคนให้มีความรู้อย่างลึกซึ้ง ประเมินการจัดการที่มีคุณภาพ โดยกำหนดพันธกิจระหว่างบ้านชุมชน และสถานศึกษาที่เน้นความร่วมมือกันระหว่างบ้าน ในฐานะแหล่งเรียนรู้แรกของผู้เรียน ชุมชนจะเป็นเครือข่ายที่สำคัญของการแนะแนว ช่วยป้องกัน แก้ไขปัญหาของสังคม สร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยข้อมูลสารสนเทศ และพัฒนาเครือข่ายแนะแนวให้เข้มแข็งเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด ทั้งด้านวิชาการด้านบุคลิกภาพ และด้านบริหารทั่วไป

7.2 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และห้องสมุด สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนให้ผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้า เพิ่มพูน ประสบการณ์และความชำนาญ โดยเฉพาะห้องสมุดนั้นเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยตรง ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นห้องสมุดที่หรูหราหรือใหญ่โต อาจเป็นเพียงมุมหนังสือ เพื่อการวิจัยก็ได้ นอกจากนี้ต้องสนับสนุนให้มีแหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบของคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ

7.3 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เน้นการวิจัยทั้งในห้องเรียนและการวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา

8. เครือข่ายวิชาการ

สถานศึกษาต้องพัฒนา และส่งเสริม สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ทางวิชาการจากครูในสถานศึกษาเดียวกัน และในสถานศึกษาอื่น ๆ ตลอดจนชมรมวิชาการต่าง ๆ ในรูปของเครือข่ายเชื่อมโยงกันทั้งจากบุคคลต่าง ๆ และจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีความรู้ และแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

9. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารจัดการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลสูงสุด การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรเป็นการกำหนดแผนปฏิบัติการ

(Operation Plan) ที่เป็นรูปธรรมที่ช่วยให้ทราบแนวปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนกำหนดกิจกรรมนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในเรื่องต่อไปนี้

9.1 การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจที่สำคัญหนึ่งของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด

9.1.1 โครงการประจำของโรงเรียน โรงเรียนควรจัดให้มีโครงการประจำของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา เชื่อมมั่น เช่น วันเชิดชูศิษย์เก่าดีเด่น วันส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วันตลาดนัดของโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งนักเรียน/ห้องเรียน

9.1.2 โครงการบริการและกิจกรรมห้องสมุด เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่านมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการค้นคว้า

9.1.3 การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อการนำหลักสูตรไปใช้การจัดการเรียนการสอนของแต่ละกลุ่มสาระนั้น ไม่ควรกำหนดให้เท่ากันหมด สถานศึกษาควรมีการพิจารณาให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงส่งต่อไปนี้

1) หลักการเรียนรู้ การเรียนรู้สาระต่าง ๆ นั้น มีระดับความยากง่าย ความน่าสนใจแตกต่างกันไป

2) จิตวิทยาการเรียนรู้ การจัดช่วงเวลาของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมนั้นควรให้สอดคล้องกับช่วงความสนใจของผู้เรียนด้วย

3) เทคนิควิธีสอน เนื่องจากเทคนิคการสอนแต่ละวิธี เช่น การอภิปรายการศึกษาค้นคว้าการทดลอง การบรรยาย ฯลฯ จะใช้เวลาแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดช่วงเวลาการเรียนรู้ต้องให้มีความเหมาะสมกับเทคนิควิธีสอน นอกจากนั้นการจัดเวลาเรียนสถานศึกษาควรจัดเวลาเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น โครงการศึกษาป่าชุมชน โครงการศึกษาดูงานป่าชายเลน โครงการทัศนศึกษา ฯลฯ

9.1.4 การจัดกลุ่มผู้เรียนและห้องเรียน เป็นการจัดผู้เรียนเข้าชั้นเรียนโดยยึดหลักการจัดตามนโยบายที่ตกลงร่วมกัน

9.1.5 การลงโทษ และให้รางวัล ซึ่งต้องกำหนดไว้ในสถานศึกษาเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะอันพึงประสงค์

9.1.6 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กำหนดวิธีการ ส่งเสริมทั้งตาม

กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม

9.1.7 กิจกรรมวิชาการนอกห้องเรียน สถานศึกษาสามารถกำหนดได้หลากหลายเช่น การเข้าค่ายจริยธรรม การเข้าค่ายวิชาการต่าง ๆ

9.1.8 โครงการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูทุกคนร่วมกันจัดทำ/พัฒนาสื่ออุปกรณ์ รวมทั้งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำ/พัฒนาสื่ออุปกรณ์

9.1.9 เครื่องข่ายวิชาการภายในสถานศึกษา ได้แก่ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้สอน ทั้งที่รับผิดชอบเป็นชั้นปี หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

9.2 การบริหารทั่วไป

9.2.1 โครงการสร้างบรรยากาศให้ปลอดภัย เช่น โครงการปลอดสารเสพติด โครงการสิ่งแวดล้อม

9.2.2 แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกเหนือจากห้องสมุดในโรงเรียน

9.2.3 ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองซึ่งจะต้องมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการประสานงาน และพัฒนางาน

9.2.4 อาคารสถานที่สำรวจว่า ได้มีการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม และคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียนห้องทดลอง ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ โรงฝึกงาน ฯลฯ ซึ่งอาคาร สถานที่ต่าง ๆ เหล่านี้ สถานศึกษาจะมีการนำมาใช้ตลอดเวลาจึงจะถือว่าการใช้อาคาร สถานที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

9.2.5 การบริหารและพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดครูให้ตรงตามความถนัดความรู้ ความสามารถ รวมทั้งการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

9.2.6 งบประมาณ สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งระดมงบประมาณจากชุมชน หน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง

9.2.7 การพัฒนาคลังและสื่ออุปกรณ์ เพื่อการใช้สื่ออุปกรณ์ร่วมกันใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า

9.2.8 การตรวจสอบและรายงาน ส่งเสริมให้ผู้สอนประเมินตนเอง ประเมินผลงานเป็นชั้นปีเป็นกลุ่มสาระและประเมิน รวมทั้งสถานศึกษาเพื่อจัดทำรายงานต่อสถานศึกษา ผู้ปกครองและต้นสังกัด ฯลฯ

9.10 อื่น ๆ สถานศึกษาอาจกำหนดหัวข้อเพิ่มเติมได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น กิจกรรมที่เป็นผลมาจากการบริหารจัดการหลักสูตร ที่ต้องการให้ผู้เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ กิจกรรมสำคัญที่โรงเรียนจัดร่วมกับชุมชน การประชุมผู้ปกครอง/การเยี่ยมบ้านผู้เรียน และกิจกรรมส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น

การเรียบเรียงหลักสูตรสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษาได้จัดทำสาระของหลักสูตรครบทุกรายการแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำมาวิเคราะห์และเรียบเรียง เพื่อให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่สมบูรณ์ ในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา ควรคำนึงว่าสิ่งที่ปรากฏในหลักสูตร เป็นสิ่งที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการตั้งแต่ต้น คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ จนถึงการนำหลักสูตรสู่ห้องเรียน รวมทั้งการบริหารจัดการหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จ ใช้ศักยภาพทั้งของสถานศึกษาและชุมชนเต็มที่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง และประการสำคัญคือ หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องสามารถบอกให้ผู้เกี่ยวข้องและบุคคลในชุมชนทราบอย่างชัดเจนว่า จะจัดการศึกษาอย่างไร ในสถานศึกษา ดังนั้น เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาอาจมีหลายเล่มซึ่งในเล่มแรกควรเป็นเล่มที่กำหนด ภาพรวม และมีเล่มอื่น ๆ อีก ตามความเหมาะสม ซึ่งอาจแยกเล่มตามกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือหน่วยการเรียนรู้

สรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาควรประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังต่อไปนี้ การกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย/จุดหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การบริหารจัดการหลักสูตร และอื่น ๆ เมื่อสถานศึกษาจัดทำร่างหลักสูตรสถานศึกษาตามหัวข้อดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้วสถานศึกษาจะต้องตรวจสอบแต่ละหัวข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 รวมทั้งสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบท/สภาพของสถานศึกษา จากนั้นนำร่างหลักสูตรดังกล่าวเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ความเห็นชอบอนุมัติใช้หลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

4. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 22-25) หลักสูตรสถานศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลตามจะจุดหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารจัดการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้น สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลสูงสุด

การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรเป็นการกำหนดแผนปฏิบัติการ (Operation Plan) ที่เป็นรูปธรรมที่ช่วยให้ทราบแนวปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนกำหนดกิจกรรมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้และมีการตรวจสอบความเหมาะสมของการจัดในเรื่องต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจที่สำคัญหนึ่งของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดตัวอย่างการบริหารงานวิชาการ

1.1 โครงการประจำของโรงเรียน โรงเรียนควรจัดให้มีโครงการประจำของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสุขร่าเริง เช่น วันเชิดชูศิษย์เก่าดีเด่น วันส่งเสริมภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น วันตลาดนัดของโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งนักเรียน/ห้องเรียน

1.2 โครงการบริการและกิจกรรมห้องสมุด เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการค้นคว้า

1.3 การจัดตารางสอนของสถานศึกษาก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อการนำหลักสูตรไปใช้การจัดตารางสอนของแต่ละกลุ่มสาระนั้น ไม่ควรกำหนดให้เท่ากันหมด สถานศึกษา ควรมีการพิจารณาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงสิ่งหลักการเรียนรู้ การเรียนรู้ สาระต่าง ๆ นั้น มีระดับความยากง่ายน่าสนใจ แตกต่างกันไป จิตวิทยาการเรียนรู้ การจัดช่วงเวลาของการเรียนรู้ให้ผู้ได้ทำกิจกรรมนั้น ควรให้สอดคล้องกับช่วงความสนใจของผู้เรียนด้วย และเทคนิควิธีสอน เนื่องจากเทคนิคการสอนแต่ละวิธี เช่น การอภิปรายการศึกษาค้นคว้า การทดลอง การบรรยาย ฯลฯ จะใช้เวลาแตกต่างกัน ดังนั้น การจัดช่วงเวลาการเรียนรู้ ต้องให้มีความเหมาะสมกับเทคนิควิธีการสอน นอกจากนั้น การจัดเวลาเรียน สถานศึกษา ควรจัดเวลาเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น โครงการศึกษาป่าชุมชน โครงการศึกษาดูงาน ป่าชายเลน โครงการทัศนศึกษา ฯลฯ

1.4 การจัดกลุ่มผู้เรียนและห้องเรียน เป็นการจัดผู้เรียนเข้าชั้นเรียน โดยยึดหลักการจัดตามนโยบายที่ตกลงร่วมกัน

1.5 การลงโทษ และให้รางวัล ซึ่งต้องกำหนดไว้ในสถานศึกษา เพื่อการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์

1.6 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กำหนดวิธีการ ส่งเสริม ทั้งตาม

กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม

1.7 กิจกรรมวิชาการนอกห้องเรียน สถานศึกษาสามารถกำหนดได้หลากหลาย เช่น การเข้าค่ายจริยธรรม การเข้าค่ายวิชาการ ต่าง ๆ ฯลฯ

1.8 โครงการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูทุกคนร่วมกันจัดทำ/พัฒนาสื่ออุปกรณ์ รวมทั้งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำ/พัฒนาสื่ออุปกรณ์

1.9 เครือข่ายวิชาการภายในสถานศึกษา ได้แก่ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้สอน ทั้งที่รับผิดชอบเป็นชั้นปี หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

2. การบริหารทั่วไป

2.1 โครงสร้างบรรยากาศให้ปลอดภัย เช่น โครงการปลอดภัยเสพติด โครงการสิ่งแวดล้อม

2.2 แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกเหนือจากห้องสมุดโรงเรียนแล้ว ควรให้ผู้เรียนไปแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ภายนอก โดยการสอบถามบันทึกข้อมูลจะช่วยให้ผู้เรียนมีฐานความรู้กว้างขึ้น

2.3 การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง ซึ่งจะต้องมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการประสานงานและพัฒนางาน

2.4 อาคารสถานที่สำรวจว่าได้มีการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่าอย่างน้อยเพียงใด โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ห้องทดลอง ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ โรงฝึกงาน ฯลฯ ซึ่งอาคารสถานที่ต่าง ๆ เหล่านี้สถานศึกษาจะต้องมีการนำมาใช้ตลอดเวลา จึงจะถือว่าการใช้อาคารสถานที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 การบริหารและพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดครูให้ตรงตามความถนัด ความรู้ความสามารถ รวมทั้งการพัฒนาครู อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา งบประมาณ สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้ง ระดมงบประมาณจากชุมชนหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง

2.6 การพัฒนาคลังและสื่ออุปกรณ์ เพื่อการใช้สื่ออุปกรณ์ร่วมกันใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า

2.7 การตรวจสอบและรายงาน ส่งเสริมให้ผู้สอนประเมินตนเองประเมินผลงานเป็นชั้นปี เป็นกลุ่มสาระและประเมิน รวมทั้ง สถานศึกษาเพื่อจัดทำรายงานต่อสถานศึกษา ผู้ปกครองและต้นสังกัด

ดังนั้นบทบาทสำคัญประการหนึ่งของสถานศึกษา (กรมวิชาการ. 2545 : 7) คือ สถานศึกษาต้องสร้างหลักสูตรของตนเอง ที่เรียกว่า หลักสูตรสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารและครู ต้องทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร ซึ่งหมายถึงการสร้าง การใช้และปรับปรุงหลักสูตร นอกเหนือจากหน้าที่ในการสอนเมื่อสถานศึกษาสร้างหลักสูตรแล้วในขั้นต่อไปเป็นการนำ หลักสูตรไปใช้ ซึ่งต้องมีกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรสถานศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการหลักสูตร ผลผลิตจากการบริหารจัดการหลักสูตรจะนำมาเสนอในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้บุคคลทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาทราบว่า สถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างไรก่อนประโยชน์ในด้านการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงาน และการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

4.1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

การดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่สถานศึกษานั้น ประกอบด้วยหลายส่วน ดังขั้นตอนต่อไปนี้สร้าง

4.1.1 การสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาและยอมรับ

4.1.2 แนวทางดำเนินการ

- 1) สสำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร โดยอาจจัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) ประชุมชี้แจง/ประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4) ศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย/สื่อ เอกสารหรือศึกษาจากโรงเรียนนาร่อง เครือข่ายหรือแกนนำ

4.1.3 การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1) แนวทางดำเนินการ

- (1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกสารประกอบหลักสูตร

- (2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากร
- (3) จัดอบรม สัมมนาหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการของ

บุคลากร

- (4) สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์จัดการเรียนรู้

4.1.4 ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และ งานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น

4.1.5 จัดทำระบบข้อมูล สารสนเทศ ให้มีข้อมูลใช้ในการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ

4.1.6 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของสถานศึกษาเป็นลายลักษณ์อักษร ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสนองนโยบาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดย กำหนดเป็นแผนพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

4.1.7 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรในชุมชนทุกฝ่าย ได้รับทราบด้วยวิธีการที่หลากหลาย และขอความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

4.2 การใช้หลักสูตร

หลังจากการจัดทำหลักสูตรแล้วหัวใจของหลักสูตร คือการนำไปใช้ โดย เอกสารที่สำคัญทุกส่วนจะถูกนำไปใช้โดยครูผู้สอน จึงควรมีวิธีการดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
2. จัดหา เลือก ใช้ ทำและพัฒนาสื่อ
3. จัดกระบวนการเรียนรู้
4. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
5. การวัดประเมินผล
6. การแนะแนว
7. การวิจัยเพื่อพัฒนา

สังกัด อุทรานันท์ (2542 : 277) ได้กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะประสิทธิภาพของผู้เรียนจะเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ขึ้นอยู่กับประเด็นที่ว่าครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่หลักสูตรไว้ ส่วนภารกิจและหน่วยงานเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้มีดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย

1.1 หน่วยงานส่วนกลาง หมายถึง หน่วยงานหรือคณะบุคคลที่กำหนดที่ พัฒนาหลักสูตรเพื่อให้หน่วยงานในท้องถิ่นเป็นผู้ใช้ ยกตัวอย่าง เช่น ศูนย์พัฒนาหลักสูตรของ กรมวิชาการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตร สำหรับใช้ในโรงเรียน ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา หน้าที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร 2 ลักษณะ คือการบริหาร และบริการ หลักสูตร ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

1.2 หน่วยงานส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน เช่น โรงเรียนหรือสถานศึกษาต่าง ๆ งานที่โรงเรียน หรือสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักสูตร คือ การใช้หลักสูตร การบริหารและ บริการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้ หลักสูตร

2. งานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย

2.1 งานบริหารและบริการหลักสูตร ประกอบด้วย งานเตรียมบุคลากร เป็นงานที่สำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรใดไปใช้ ควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่ จะใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายหลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนและการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้น การเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้ หลักสูตรใหม่อาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น วิธีการประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การประชุมสัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นต้น การจัดครูเข้าสอน ตามหลักสูตร เป็นงานสำคัญของหัวหน้าสถานศึกษา การจัดครูเข้าสอนจำเป็นต้องคำนึงถึง ความรู้ความสามารถตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของครูใน การใช้ หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร เป็นเอกสาร หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนทุกวิชาที่จัดทำขึ้น เพื่อให้ความสะดวกและช่วยเหลือครูให้ สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง โรงเรียนจะต้องดำเนินการบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร ให้มี ประสิทธิภาพสูงสุด ให้ทั่วถึง ทันเวลา ทุกกลุ่มประสบการณ์ และการบริการหลักสูตร ภายในโรงเรียน เป็นการจัดอำนวยความสะดวก ต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น การบริการ

ห้องสอน วิชาเฉพาะ บริการห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน บริการเครื่องมือในการวัดและประเมินผล และการบริการแนะแนว ฯลฯ เป็นต้น ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดหาแหล่งวิชาการต่าง ๆ เพื่อ ก่อให้เกิดประโยชน์และสะดวกแก่การใช้หลักสูตรมากที่สุด

2.2 งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เนื่องจากหลักสูตรส่วนกลางที่ยกร่างขึ้นมา มักไม่ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ควรจะได้มีการปรับหลักสูตรกลางให้มีความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ การจัดทำแผนการสอนเป็นการขยายรายละเอียดของหลักสูตรสู่ภาคปฏิบัติโดยการกำหนดกิจกรรมและเวลาไว้อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ การจัดทำแผนการสอนมักกระทำเป็น รายวิชา หรือเป็นรายชั้นเรียน แผนการสอนควรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นแผนการสอนระยะยาว และ อีกส่วนหนึ่งเป็นแผนการสอนระยะสั้น ซึ่งนำเอาแผนการสอนระยะยาวมาขยายเป็นรายละเอียดสำหรับการสอนในแต่ละครั้ง แผนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนและเป็นแนวทางในการใช้หลักสูตรของครู หากไม่มีการจัดทำแผนการสอน การใช้หลักสูตรก็จะเป็นไปอย่างไม่มีจุดหมาย ทำให้เสียเวลาหรือบกพร่องในการใช้หลักสูตรเป็นอย่างมาก ส่งผลต่อความล้มเหลวของหลักสูตรในที่สุด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรเริ่มจากการพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอนแต่ละครั้งนั้นมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอย่างไร การที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ จะต้องให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมใดบ้าง จุดมุ่งหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจสามารถจัดกิจกรรมได้หลายวิธี ดังนั้นครูผู้สอนควรพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้หรือประสบการณ์ และสามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ง่ายที่สุดเร็วที่สุด ประหยัดทั้งเวลา แรงงานและค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน ประกอบด้วยระบบย่อย 3 ระบบ คือ ระบบหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน และระบบการวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลการเรียนที่ดำเนินการอย่าง ถูกต้องตามหลักการของหลักสูตร จะช่วยบ่งบอกถึงความสัมฤทธิ์ผลการใช้หลักสูตรได้ดี ครูผู้สอนจะต้องศึกษาจุดประสงค์และจุดเน้นของหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน จากนั้นจึงศึกษาเกี่ยวกับระเบียบวิธีการต่าง ๆ อย่างถูกต้องและครบถ้วน จะเป็นการช่วยให้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การนิเทศและการติดตามผลการใช้หลักสูตร ในระหว่างการใช้หลักสูตรนั้น หน่วยงานส่วนกลางควรได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรเป็นการเพิ่มเติมและติดตามผลการใช้

หลักสูตรในโรงเรียนว่าได้ดำเนินการด้วยความถูกต้องมีปัญหาใดเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีปัญหา ก็จะได้หาทางแก้ไขให้ลุล่วงลงไป สำหรับหน่วยงานในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรก็ อาจจะมีการดำเนินการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร เพื่อให้ครูได้ดำเนินการใช้ หลักสูตรอย่างถูกต้อง การจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้ หลักสูตรภารกิจ นี้เป็นส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานส่วนกลาง สนับสนุนหน่วยงานให้สามารถ ดำเนินการใช้หลักสูตรด้วยความมั่นใจ การจัดตั้งศูนย์วิชาการ อาจทำในลักษณะของศูนย์ ให้บริการแนะนำช่วยเหลือหรือจัดตั้งโรงเรียนตัวอย่าง วิธีการนี้จะกระตุ้นให้โรงเรียนมีความ กระตือรือร้นในการพัฒนาประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน และส่งเสริมให้เกิด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การใช้หลักสูตรในระหว่างโรงเรียนอีกด้วย

2.4 บทบาทของบุคลากรในการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย บทบาท ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างชัดเจน บริการวัสดุหลักสูตรและ สื่อการเรียนการสอนนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายใน กระตุ้นและส่งเสริมการใช้ หลักสูตรอย่างถูกต้อง และจัดสวัสดิการครู อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทครูผู้สอน จะต้อง ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ทำการสอนให้ มีประสิทธิภาพสูงสุดแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมในการใช้หลักสูตร ปฏิบัติงานในหน้าที่ ที่ตน รับผิดชอบอย่างเต็มที่และช่วยเหลือและให้บริการแก่ครูผู้ใช้หลักสูตร

4.3 การนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

กระบวนการบริหารที่สำคัญส่วนหนึ่ง คือ กระบวนการนิเทศ ซึ่งบุคคลที่มีความ สำคัญที่สุดในกระบวนการนี้ คือ ผู้บริหาร ซึ่งมีภารกิจ ดังนี้

1. การนิเทศ และติดตามผลการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการภายใน สถานศึกษา
2. การนิเทศ และติดตามผลการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการจาก ภายนอกสถานศึกษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 217-253) ได้กล่าวถึง การประเมินหลักสูตรว่าเป็น การทบทวนเกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้น เช่น เอกสาร หลักสูตร วัสดุหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตร และความคิดเห็นจากผู้ เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เป็นต้น แนวทางการประเมินหลักสูตรสามารถทำได้ 3 ระยะด้วยกันคือ ระยะก่อนโครงการ ขึ้นการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร ระยะระหว่างโครงการขึ้นการประเมิน

หลักสูตรทั้งระบบ และระยะหลังโครงการ ขึ้นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรทั่วไปมี 2 ประการ คือ

1. การประเมินเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร คือ การประเมินในระหว่างกาปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตร โดยมีการวัดเป็นระยะ ๆ ในระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรแล้วนำผลมาประเมินว่า แต่ละขั้นตอนของหลักสูตรมีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้ดีเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง เป็นประโยชน์ในการที่จะปรับปรุงส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตร ให้ถูกต้องก่อนที่จะนำไปใช้จริงต่อไป

2. การประเมินเพื่อสรุปผลว่า คุณค่าของการพัฒนาหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่หลักสูตรได้สนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นเพียงใด ควรจะใช้ต่อไป หรือควรจะยกเลิกทั้งหมด หรืออาจเลิกเพียงบางส่วนและปรับแก้ไขในส่วนใด

ขั้นตอนการประเมินหลักสูตร ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การประเมินจุดมุ่งหมายในระดับต่าง ๆ ได้แก่ จุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเฉพาะวิชาและจุดมุ่งหมายในการเรียน เพื่อคว่าจุดมุ่งหมายเหล่านี้เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียนและสภาพแวดล้อมหรือไม่เพียงใด

2. การประเมินโครงการการศึกษาของโรงเรียนทั้งระบบ การประเมินผลโครงการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ทราบว่า การใช้หลักสูตรบรรลุความมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เช่น การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนในการใช้หลักสูตร การดำเนินงานของกลุ่มโรงเรียน การจัดเตรียมงบประมาณ การฝึกอบรม การแนะแนว ห้องสมุด ได้กระทำไปมากน้อยเพียงใด และโครงการที่ได้กระทำไปมีประสิทธิภาพหรือไม่

3. การประเมินการเลือกเนื้อหาสาระของวิชา การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนสื่อการเรียน ได้จัดและดำเนินไปเหมาะสมมากน้อยเพียงใด และการจัดประสบการณ์ได้สอดคล้องกับครบ ทุกด้านและมีความเหมาะสมหรือไม่

4. การประเมินการสอน การประเมินเพื่อจะดูการสอนของครูดำเนินไปโดยยึดถือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ นั่นคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนเทียบกับความสามารถ ในการสอนของครูจะบ่งชี้ว่ากระบวนการเรียนการสอนได้ดำเนินไปสู่ความมุ่งหมายของหลักสูตร ได้ดีเพียงใด

5. การประเมินโครงการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินโครงการการดำเนินงานใช้หลักสูตร ถึงแม้ว่าแต่ละโครงการได้วางแผนและขั้นตอนของการประเมินผลไว้อย่างดีแล้วก็ตาม

ตาม แต่การดำเนินงานอาจจะมีข้อผิดพลาดได้ซึ่งจะทำให้การประเมินเพื่อสรุปผลของหลักสูตร อาจเกิดขึ้นผิดพลาด ดังนั้น จึงต้องมีการประเมินผลโครงการเพื่อการตรวจสอบอีกชั้นหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การประเมินผลหลักสูตรจำเป็นต้องอย่างยิ่ง ต้องอาศัยกระบวนการ วิเคราะห์หลักสูตร ทั้งนี้เนื่องจากการวิเคราะห์หลักสูตร เป็นการศึกษารายละเอียดสิ่งหนึ่งสิ่งใด อย่างมีระบบ มี หลักเกณฑ์ ด้วยความระมัดระวังมีเหตุผลและมีเทคนิค ให้ความสนใจต่อ รายละเอียดในการวางแผนอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน โดยพยายามรวบรวมข้อมูลให้มากที่สุด ก่อนการตัดสินใจ

สรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหา ของการใช้หลักสูตรของบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ในการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตร สนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่นและ ชุมชน ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยวิธีการที่ หลากหลาย นิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ และรายงานสรุปผลการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำผลดังกล่าวมาเป็นแนวทางมาวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพบรรลุจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

5. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับ สถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารจัดการและการใช้หลักสูตร เป็นกระบวนการนำหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับ การบริหารจัดการหลักสูตรที่มีคุณภาพ และได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากบุคคลหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องทุกระดับ ได้กล่าวถึง ผู้มีบทบาทในการบริหารหลักสูตรการบริหารสถานศึกษาดังนี้

กรมวิชาการ (2540 : 6) ได้กล่าวว่า ผู้มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ โรงเรียนกลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัดเขตการศึกษา กรมต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน บทบาทของผู้รู้ในท้องถิ่น (ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 57) กล่าวว่า ประชาคมการเรียนรู้มี ขอบข่ายครอบคลุมบุคลากรทุกฝ่าย ทั้งในและนอกโรงเรียน ภายในโรงเรียนนอกจากครูและ

ผู้บริหารยังมีบุคลากรที่สนับสนุนการเรียนการสอน คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน ขยายเครือข่ายผู้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน สถาบันผลิตครู หน่วยงาน องค์กรและสถานประกอบการ รวมทั้งสื่อมวลชน ซึ่งล้วนแต่สามารถร่วมกันสร้างสรรค์ การเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น

ยุทธชัย เถลิษชัย และอุทัยวรรณ เถลิษชัย (2543 : 15) กล่าวถึง ครอบครัว ชุมชน และสถาบันสังคมอาจเป็นผู้จัดการศึกษาเองได้ด้วย โดยจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสามารถมี การเทียบโอนผลการศึกษาได้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวอาจเป็นไปในรูปศูนย์การเรียน ครอบครัวเดี่ยวหรือกลุ่มครอบครัวก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความแปลกแยกออกจากระบบการเรียน ในสถานศึกษาปกติก็จำเป็นต้องมีการจดทะเบียนหรือประสานกับสถานศึกษาในระบบเพื่อ ประโยชน์ในการเทียบโอนผลการศึกษา และเพื่อการสนับสนุนจากรัฐ โดยมีระบบการเชื่อม บ้านนิเทศและการประกันคุณภาพประกอบด้วย ในส่วนนี้ต้องถือว่าครอบครัวและโรงเรียน มีส่วนเอื้อต่อกัน โดยครูเข้าร่วมประเมินผู้เรียนของครอบครัว ให้คำปรึกษาผู้ปกครองใน การสอนหรือให้การสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์การสอนแก่ครอบครัว

กรมวิชาการ (2544 : 38-48) ได้กล่าวถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในสถานศึกษา มีดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ก็คือ จัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาเป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่าย สนับสนุนให้ บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้และสามารถจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษารวมทั้ง พัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่ง การเรียนรู้ให้มีการนิเทศภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ ให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนา สาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและ ท้องถิ่น

2. ครู บทบาทหน้าที่ของครูตามหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน คือ วางแผน สร้างหน่วย การเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างอิสระและมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม จัดสภาพ แวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศดึงดูดความสนใจ ทำทนายอยากให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ทั้งใน และนอกสถานศึกษาจัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยให้มีการประสานกันระหว่าง

สถานศึกษาบ้าน และชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้และจัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้อง กับสภาพจริงโดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากเพิ่มสะสมงาน

3. ผู้เรียน บทบาทหน้าที่ของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานก็คือมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองและครู วางแผนการเรียนรู้ ของตนเองให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง มีความ รับผิดชอบใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ บริหารจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มีคุณภาพ ปฏิบัติตน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ ความสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีการประเมินและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง รักษาสิทธิและโอกาสในการได้รับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อนช่วยเหลือเอื้อเอื้อเพื่อแผ่ซึ่งกัน และกัน

4. ผู้ปกครอง บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับครูและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของ หลักสูตรและกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ จัดบรรยากาศภายในบ้านให้เอื้อต่อ การเรียนรู้ อบรม เลี้ยงดูเอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการ ด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็นร่วมมือ กับครูและผู้เกี่ยวข้องประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ของผู้เรียนตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีความรู้คู่คุณธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีนำไปสู่การ พัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

5. ประชาชน บทบาทหน้าที่ของประชาชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีส่วนร่วมกำหนดสาระของหลักสูตรและแผนพัฒนาการศึกษาหรือธรรมนูญของ สถานศึกษาสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาตามความเหมาะสมและจำเป็น มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาเป็น สถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง

6. ชุมชน บทบาทหน้าที่ของชุมชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญของสถานศึกษามีส่วนร่วมใน

การกำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคม และชุมชน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

7. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็คือ การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะทำงาน/ อนุกรรมการต่าง ๆ ที่สถานศึกษาแต่งตั้ง สนับสนุน ส่งเสริมให้การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษา ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน ทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

8. คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชา มีจำนวนเก้าคณะเรียกชื่อคณะอนุกรรมการตามชื่อกลุ่มวิชาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มวิชาภาษาไทย กลุ่มวิชาสังคมศึกษาและเทคโนโลยี กลุ่มวิชาทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ภายใต้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่งตั้งโดยผู้บริหารสถานศึกษา คณะอนุกรรมการแต่ละคณะประกอบด้วยหัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชาเป็นประธานอนุกรรมการ ครู-อาจารย์ ทุกคนในหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชาเป็นอนุกรรมการรองหัวหน้าหมวดวิชา คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชาที่มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ กำหนดสัดส่วนการเรียนรู้ กลุ่มวิชา และพัฒนาหลักสูตรรายวิชาของกลุ่มวิชาในสาระการเรียนรู้ และเลือกเสรีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการพัฒนา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงความสามารถปรับใช้ ตามความเหมาะสมและให้การสอนนำไปสู่การเรียนรู้มากที่สุด พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด กำหนดแนวทางพัฒนาเครื่องมือและกำกับติดตามการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาที่กำหนด วิเคราะห์พัฒนาการของนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ดำเนินการวิจัยการศึกษาในชั้นเรียน

เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลนิเทศภายใน แลกเปลี่ยน ประสบการณ์การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รวบรวมข้อมูลเพื่อการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรรายวิชา และการจัดกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนตรวจสอบ และประเมินการบริหารหลักสูตรรายวิชาและกลุ่มวิชา ในภาคเรียนที่ผ่านมา และวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตรในภาคเรียนต่อไป รายงานผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์และผลการบริหารหลักสูตรของกลุ่มวิชา โดยเน้นผลที่เกิดต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานและผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

สรุปได้ว่า ผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครอบครัว ประชาชนและสถาบัน สังคมมีบทบาทเข้าร่วมในการจัดการศึกษาและต้องเป็นไปอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน นอกจากนี้ ยังมีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาที่เอกชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือรับจัดให้แก่บุตรหลานของตน เช่น ร่วมจัดทำหลักสูตรและติดตามผลการศึกษา เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาและครูให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และสนับสนุนด้านความคิด การเป็นผู้นำ การเป็นกรรมการการประชุม การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ข้อมูลความคิดเห็นการปกป้องดูแล การสนับสนุนทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ การร่วมดำเนินโครงการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

สมหมาย อุ้นเจริญ (2541 : 92) ได้ศึกษาสภาพปัญหา การนำหลักสูตรไปใช้ใน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

1. ปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ มีความล่าช้าในการส่งเอกสารหลักสูตร คู่มือครูไป มาถึงโรงเรียน ปัญหาต่ำสุดคือ ครูผู้สอนไม่เข้าใจแนวปฏิบัติการปรับปรุง แผนพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ปัญหาด้านบุคลากร ขาดครู ทำการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ด้านวัสดุอุปกรณ์มีปัญหาความไม่เพียงพอของหนังสือ ประกอบการค้นคว้าในห้องสมุดโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนไม่สามารถเปิด

สอนวิชาเลือกหลากหลายเพื่อสนองความต้องการและความถนัดของผู้เรียนและท้องถิ่น
 ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า นักเรียนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ
 กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการวัดผล และประเมินผลการเรียน

2. เปรียบเทียบระดับปัญหาของผู้บริหารและครูผู้สอนในการนำหลักสูตรไป
 ใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประวิทย์ กาศา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารหลักสูตร
 มัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น
 ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษา
 ขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ
 พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมาก
 ไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดทำและการใช้สื่อการสอน การจัดห้องสมุด โรงเรียนการจัดสอน
 ซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกรณีเทศการศึกษานในโรงเรียนการใช้แหล่ง
 ทรัพยากรชุมชน การใช้หลักสูตรและเอกสารหลักสูตร การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัด
 กิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน และการวัดและประเมินผล ข้อที่มีปัญหามาก คือ
 เรื่องโรงเรียนขาดงบประมาณสถานที่โสตทัศนูปกรณ์ที่จะให้วิทยากรใช้ ไม่มีห้องปฏิบัติการใน
 บางกลุ่มวิชา การจัดห้องสมุดทั่วไปยังไม่ได้มาตรฐานขาดเอกสาร สื่อและอุปกรณ์ที่จะใช้สอน
 ซ่อมเสริม หนังสืออ่านประกอบหรือหนังสือค้นคว้าแต่ละหมวดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ
 ของครูและนักเรียน ครูผู้สอนแต่ละคนได้รับชั่วโมงสอนมากเกินไปขาดบุคลากรที่มีความรู้
 ความสามารถที่จะให้คำปรึกษาหารือและนิเทศการสอนในแต่ละหมวดวิชา

2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหา
 การบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญ
 ศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทุกด้าน และแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
 ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่ามึระดับปัญหามากกว่าครูผู้สอน

สนั่น เมตุลา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าปัญหาการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครพนม โดยใช้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ครู-อาจารย์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา และครู-อาจารย์ในหมวดวิชา ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2541 จำนวน 288 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า

1. ครู-อาจารย์โดยส่วนรวม จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง และหมวดวิชา มีปัญหาการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับปัญหาเป็นรายชื่อ อยู่ในระดับมาก 1-9 ข้อ ยกเว้นครู-อาจารย์ในหมวดวิชาสังคมศึกษา และหมวดวิชาภาษาไทย มีปัญหาเป็นรายชื่อ ทุกข้อ อยู่ในระดับปานกลาง และน้อย โดยปัญหารายชื่อที่อยู่ในระดับมาก

2. ครู-อาจารย์ โดยส่วนรวม ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่ควรปรับปรุง มีจำนวนความซ้ำมากที่สุดในแต่ละด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม : มีการดำเนินการนิเทศติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง แล้วนำผลที่ได้มาใช้ในการทางปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ; ด้านการบริหารหลักสูตร : ให้งานแนะแนวดำเนินการทดสอบความถนัด ความสนใจ และความสามารถของนักเรียน ก่อนเลือกแผนการเรียนตามความถนัด ความสนใจ ที่หลากหลาย ; ด้านการจัดการเรียนการสอน : จัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในการจัดทำสื่อ ผลิตสื่อ การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้แล้วทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

สุทวิช ชาญพิทยา (2545 : บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่องการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปฏิบัติการศึกษาที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีความต้องการในระดับมาก

พันธณี วิหคโต (2546 : 2-9) ได้ศึกษาผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น และสำนักงานการศึกษารุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า

1. การจัดทำหลักสูตร ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ มีเวลาในการจัดทำน้อยมาก ไม่มีเวลาศึกษาอย่างเพียงพอ รีบเร่งเกินไป ไม่มีเวลาได้ทบทวนตรวจสอบ ทำให้หลักสูตรไม่สมบูรณ์ ขาดคุณภาพ และไม่มีโอกาสปรับปรุงแก้ไข

2. การบริหารจัดการหลักสูตร ปัญหาที่พบมากที่สุด คือขาดแคลนบุคลากร ขาดครูที่มีความรู้เฉพาะด้าน โดยเฉพาะวิชาหลัก เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ทำให้จัดครูเข้าสอนไม่ตรงกันกับความสามารถ ไม่ตรงตามวุฒิ ไม่ตรงตาม ความถนัดของครู และทำให้ครูต้องสอนหลายวิชารวมทั้งหลักสูตรเก่าและหลักสูตรใหม่

3. การวัดและประเมินผลปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ครูขาดความเข้าใจและ ขาดทักษะในการวัดและประเมินผล รูปแบบ และแนวทางการวัดและประเมินผลไม่ชัดเจน ไม่เข้าใจวิธีการและประเมินผลตามสภาพจริงในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่มีความรู้ในการ จัดทำเครื่องมือวัดผลประเมินผล ขาดแนวและวิธีในการสร้างแบบประเมินผลการเรียนรู้ ที่หลากหลาย

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 1-12 สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการติดตามผลการบริหารจัดการ หลักสูตรสถานศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 1-12 พบว่า การจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียนนำร่อง มีผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้าน การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาและ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับ ปานกลาง ผลการวิจัย พบว่า

1. สถานศึกษามีเวลาเตรียมความพร้อมไม่เพียงพอ ผู้บริหารและครูขาด ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ขาดทักษะในการจัดทำสาระหลักสูตร ขาดครูที่มีความชำนาญในการสอนบางกลุ่มสาระ ผู้ปกครองและชุมชน มีความรู้ความเข้าใจ เรื่องหลักสูตรน้อย มีเวลาน้อยในการจัดทำหลักสูตรและแผนบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขาด การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการวางแผน ครูบางส่วนยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน การ นิเทศติดตาม และประเมินผลขาดความต่อเนื่องไม่ทั่วถึง และยังไม่เป็นระบบ บุคลากรขาด ความรู้ในการวัดและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินการดำเนินงานยังจัดทำได้ไม่ชัดเจนและ ต่อเนื่องข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้ยังไม่ได้นำไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนากระบวนการ บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเท่าที่ควร

2. บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในงานด้านวิชาการไม่ชัดเจน ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และสาระหลักสูตรขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในแต่ละสาระการเรียนรู้ คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนยังไม่ค่อยมี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาน้อย

มีชัย พลภูงา (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2545 ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนเครือข่ายที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของโรงเรียนนั้นไม่สอดคล้องกัน โดยวิสัยทัศน์ไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน ส่วนภารกิจนั้นไม่มีการกำหนดแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา เป้าหมายไม่ได้เกิดจากการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนกำหนดโดยไม่คำนึงถึงสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน สำหรับคำอธิบายรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุดคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อ หรือแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 น้อยที่สุด วิธีการใช้มากที่สุด คือ ครุณานักเรียนไปที่บ้านหรือสถานประกอบการภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีที่พบน้อยที่สุดคือการให้นักเรียนไปศึกษาจากผู้ปกครอง

3. ปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามแหล่งที่เกิดปัญหาได้ 5 แหล่ง คือ ปัญหาที่เกิดจากชุมชน ปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน ปัญหาที่เกิดจากครูผู้สอน ปัญหาที่เกิดจากนักเรียน และปัญหาที่เกิดจากตัวครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเอง

กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ (2546 : บทคัดย่อ) ได้รายงานการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ที่เป็นโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายในระดับมัธยมศึกษา ที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 พบว่า

1. ปัจจัยในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ด้านบุคลากร ผู้บริหารมีทักษะในการบริหารหลักสูตรในระดับมาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ส่วนใหญ่มีห้องเรียนเพียงพอ มีเครื่องคอมพิวเตอร์ มีแหล่งเรียนรู้ภายใน และภายนอกสถานศึกษาเพียงพอ

2. กระบวนการในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการ พบว่าสถานศึกษา ส่วนใหญ่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง จัดครูเข้าสอนตรงตามวุฒิ แต่ยังคงขาดแคลนครู มีการติดตามนิเทศและประเมินผลการใช้หลักสูตร

สถานศึกษามีการวางแผนการนิเทศ และศึกษาสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหาร ได้ปฏิบัติงานตามหลักสูตร หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาสูงขึ้น มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา ศึกษาเอกสารหลักสูตรก่อนวางแผนการจัดการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 90 มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคิด ปฏิบัติจริง นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตและใช้สื่อและสื่อที่ใช้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ใช้แบบทดสอบอัตนัยแบบวัดภาคปฏิบัติ และประเมินตามสภาพจริง การปฏิบัติงานหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ครูได้บูรณาการ / สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงาม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตลอดเวลา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรม หรือฝึกปฏิบัติตามความสามารถความถนัด ความสนใจ

3. ผลผลิตของการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน มีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในระดับมาก และนักเรียนร้อยละ 90.0 ผ่านเกณฑ์การประเมินของทุกกลุ่มสาระ

4. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรไม่ชัดเจน มีภาระงานพิเศษมาก และขาดแคลนครูโดยเฉพาะวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ขาดผู้นิเทศที่มีความรู้ ครูไม่เข้าใจสาระการเรียนรู้ การจัดทำแผนบูรณาการ วิธีการวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมยังไม่หลากหลาย นักเรียนไม่ได้เลือกตามความสนใจ

พรรณทิพย์ บัวหอม (2546 : 142-154) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนนำร่อง และโรงเรียนเครือข่ายในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนมและสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2545 ภาคเรียนที่ 2 พบว่า

1. สภาพการใช้หลักสูตรการศึกษา ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ทั้งในภาพรวมและด้านบุคลากร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านสื่อการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษา พบว่า ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง นักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เห็นว่า มีปัญหาที่ตัวบุคลากร เพราะทุกฝ่ายยังไม่พร้อมในการการใช้หลักสูตร และมีปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาของนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการร่วมใช้หลักสูตร อุปสรรคการเรียนรู้ไม่เพียงพอ

ผู้ปกครอง นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ขาดความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ปัญหาด้านสื่อ ขาดแคลนสื่อการสอน ขาดเทคนิคในการผลิตการใช้สื่อ ขาดแคลนงบประมาณ ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขาดการศึกษาดูงานด้านการสอน ครูไม่เพียงพอครูค่อนข้างเคร่งเครียด เอาจริง เอาจัง นักเรียนไม่สนุกเมื่อการเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ขาดความรู้ ความเข้าใจในการวัดและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับนักเรียน เห็นว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรไม่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระมีน้อย การใช้สื่อประกอบการเรียนรู้มีไม่เพียงพอขาดทักษะการใช้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อน้อย

บุญภพ จันทมัตตุการ (2546 : 136) ได้วิจัยการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา นำร่อง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ศึกษาสภาพการจัดทำระดับปัญหาและแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนนำร่อง ปีการศึกษา 2545 พบว่า

1. สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนได้ดำเนินการครบองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน ด้านที่ดำเนินการมากที่สุดคือ ด้านการจัดทำโครงสร้างหลักสูตร ด้านการกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรกลุ่มสาระการ ด้านการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ตามลำดับ
2. ระดับปัญหา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ครูโดยรวมเห็นว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ด้านการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบได้แก่ บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดความรู้ ความเข้าใจ วิธีการไม่ชัดเจน ขาดความรู้ความมั่นใจ การวางแผนการดำเนินงานไม่เป็นระบบขั้นตอนไม่ชัดเจน เวลาดำเนินการมีน้อย
3. แนวทางแก้ไขปัญหาการจัดทำหลักสูตร จัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานประกอบด้วยผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน องค์กรภายนอก สร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ โดยยึดแนวหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เตรียมข้อมูลให้พร้อมเป็นระบบจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ จัดเวลาสำหรับการดำเนินงานอย่างเพียงพอ มีกระบวนการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และดำเนินการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

วิวัฒน์ ผาวันดี (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย พบว่า

1. ทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการจัดการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน ด้านที่มีระดับการปฏิบัติงานสูงสุดในระดับมาก เรียงตามลำดับมาก คือ ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) และด้านการเตรียมความพร้อม ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง คือ ด้านการสรุปผลการดำเนินงานด้านการปรับปรุง พัฒนา และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล เป็นด้านที่มีระดับการปฏิบัติงานต่ำสุด

2. ผลการเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อการจัดการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน กับบุคลากรภายนอกโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 4 ด้าน คือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ด้านการสรุปผลการดำเนินงานและด้านการปรับปรุง พัฒนา แต่อีก 3 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร และด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) พบว่า ไม่แตกต่าง

สวาสดี แสนพันดร (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการประเมินผลหลักสูตรและด้านการนำหลักสูตรไปใช้ เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประเมินผลหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้และด้านการพัฒนาหลักสูตร

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นทั้งโดยรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการนำหลักสูตรไปใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในด้านการประเมินผลหลักสูตร ไม่พบความแตกต่าง

3. ข้อเสนอแนะและคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น โดยเรียงลำดับจากค่าความถี่จากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การจัดสรรงบประมาณ การประชาสัมพันธ์เรื่องหลักสูตรท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น

จूरรัตน์ พินิจมนตรี (2548 : บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึง การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า

1. สภาพการใช้หลักสูตรการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนเห็นว่ามีในภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

2. ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดต่างกัน ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน และนักเรียนในโรงเรียนขนาดต่างกัน เห็นว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติการใช้หลักสูตรโดยรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยส่วนใหญ่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

วินัย วิชัย (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า

1. กระบวนการบริหาร จัดการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-2 ของผู้บริหาร ครูประจำชั้น ป.1 และครูประจำชั้น ป.4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งด้านบริหารวิชาการ และบริหารทั่วไป

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามสถานภาพ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่

ครูประจำชั้น ป.4 มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานวิชาการและการบริหารทั่วไปยังมีการปฏิบัติในระดับน้อย ส่วนผู้บริหารสถานศึกษา และครูประจำชั้น ป.1 มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยมีความคิดเห็นด้านบริหารทั่วไปมากกว่าการบริหารงานวิชาการ

3. ด้านวิชาการ ครูบางส่วนยังไม่ค่อยเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษาที่ชัดเจนควรส่งครูเข้าอบรมทางวิชาการให้มากขึ้น เพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้

4. ด้านบริหารทั่วไป ควรมีการจัดประชุมระดมความคิดเห็นกันระหว่างผู้ปกครองครูและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดทำหลักสูตรและการบริหารงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด และควรมีการจัดอบรมและนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

มูกอบโต (Mukoboto. 1982 : 245-A) ได้ศึกษารูปแบบการวางแผนหลักสูตรในประเทศแซมเบีย เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผลกระทบของระบบการจัดการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่กำหนดโดยรัฐบาล ไม่สอดคล้องกับบทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ในทางปฏิบัติในการจัดหลักสูตร กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรทุกระดับการศึกษา กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่า ครูและผู้นำทางการศึกษา ควรจะรับผิดชอบในการสร้างหลักสูตรและการตัดสินใจเลือกใช้หลักสูตร โดยอาศัยข้อมูลจากผู้เรียนและชุมชน และควรมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการบริหารหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการต่าง ๆ และจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนาชุมชนด้านการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งมีการปฏิรูปการศึกษา

ชีลา (Sheila. 1996 : 2314-A) ได้วิจัยเรื่อง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษที่มีต่อครูผู้สอนและหลักสูตร พบว่า การให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาแบบพิเศษมากขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรเป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในทางที่ดี

บินทซ์ (Bintz. 1996 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรแบบสืบสวนสอบสวน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของหลักสูตรแบบสืบสวน

สอบสวนประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน 4 ประการ คือ การเน้นให้นักเรียนเห็นมโนทัศน์ในแต่ละวิชา วิชาในเวศน์วิทยาที่มโนทัศน์ไม่เด่นชัด ควรพัฒนาในด้านจุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตรการสอนและการประเมิน วิชาประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา ควรพัฒนาเกี่ยวกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันวิชาอื่น ๆ ที่มโนทัศน์หลักไม่ชัดเจน ควรพัฒนาในเรื่องความรู้ ความจริงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหนึ่ง รูปแบบของหลักสูตรแบบ สืบสวนสอบสวน ควรอยู่ภายใต้รูปแบบการสอนปกติเพื่อสนับสนุนและขยายทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีจุดเด่นแตกต่างกัน

บริติชแฮม (Brittingham. 1998 : 1406-A) ได้ศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ พบว่า ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่จะทำให้ห้องเรียนมีคุณภาพ และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครูจะต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเข้าใจ ในการจัดการเรียนการสอนว่าสอนอย่างไร สอนอะไร และผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างไร ซึ่งสิ่งที่ผู้ปกครองจะต้องตระหนัก คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านอารมณ์ สังคม และความก้าวหน้าทางด้านวิชาการของเด็กการพัฒนาสถานะของเด็กเยาวชน และครอบครัวให้ดีขึ้น ถือเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่จะทำให้ครอบครัวเข้มแข็ง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะเป็นตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

อีแวนส์ (Evans. 2000 : 2120-A) ได้ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกรณีศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การนำระบบบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น จะช่วยพัฒนาโรงเรียนให้เป็นบวก หากการดำเนินการดำเนินไปตามกระบวนการที่ทุกฝ่ายเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมและความเชื่อของคนในองค์กรนั้นด้วย

โป๊ป (Pope. 2000 : 2785-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ในหลักสูตรมัธยมศึกษา (ไฮสคูล) โดยเจาะจงไปที่เรื่องของวัยหนุ่มสาว ระหว่างความต้องการของคนหนุ่มสาวกับงานที่โรงเรียนทำ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ถือว่ามีความสำคัญและมีคุณค่าต่อนักเรียนที่จัดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้กระทำนั้น การศึกษานี้เป็นการติดตามเฝ้าดูและสัมภาษณ์อย่างครอบคลุม ในความแตกต่างของนักเรียนมัธยม 5 แห่ง เป็นเวลา 1 ภาคเรียน ในด้านความสำเร็จนักเรียนไม่ได้ใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ในการคิดในเนื้อหาที่เรียน และไม่ถือเป็นภาระหน้าที่อย่างจริงจัง ของเขาที่จะคิด ด้านการทำงาน โรงเรียนเขาลงทุนใช้กำลังและพลังความคิดมากที่สุด สำหรับกระบวนการที่จำเป็นเพื่อการผ่านพ้นการเรียนแต่ละวัน เพื่อแสดงให้เห็น

เห็นถึงความพร้อมในชั้นเรียน และเพื่อทำกิจกรรมที่จำเป็นที่จะได้เกรดสูงและคะแนนทดสอบ ซึ่งเขาเชื่อว่ามีผลสำคัญต่อการศึกษาต่อในระดับวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ จึงเรียนเพื่อจัดการไปตามระบบโรงเรียนตามแนวทางที่นักเรียนสนใจ คือประสบการณ์ อย่างมากมายเพื่อให้เกิดผลสำเร็จการศึกษาครั้งนี้สรุปว่า การชี้ชวนให้สร้างความสำเร็จเหนือ ผู้อื่น การบีบบังคับให้นักเรียนต้องจำยอม และการหยิบยกเอาสิ่งที่เกี่ยวข้องเพื่อการกำหนด แบบขึ้นใหม่ มันเหมือนกับการสอบของชาวอเมริกันที่ได้นำเอาธรรมชาติแห่งการต่อสู้แข่งขัน เป็นวัฒนธรรมของเขาสะท้อนลงไว้ในระบบโรงเรียน

โกลด์ (Gold. 2000 : 2338-A) ได้ศึกษาการให้ชุมชนในเขตพื้นที่บริการของ โรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า การปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนในเขตเมือง ครอบคลุมไปถึงความต้องการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่าง ครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน และเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และนักการศึกษาชุมชนที่มีรายได้น่าจะมีปัญหาในการจัดการศึกษา และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง มีผลต่อการให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ฟ็อกซ์ (Fox. 2001 : Abstract) ได้ศึกษาการปฏิรูปหลักสูตรในกลุ่มโรงเรียน เอลโดราโด (นามสมมุติ) จากปี 1996 ถึง 2000 และข้อเสนอแนะสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายผู้ที่ตามประวัติได้รับคะแนน "D" หรือ "F" ในรายวิชาคณิตศาสตร์และหรือวิชา วิทยาศาสตร์ในขณะที่ได้รับระดับคะแนน "B" หรือสูงกว่าในรายวิชาอื่น ๆ ของตนมาโดยตลอด เป้าหมาย 7 ประการของมนุษยธรรมศึกษาของสมาคมเพื่ออารนิเทศและการพัฒนาหลักสูตรได้ ให้กรอบทฤษฎีสำหรับการศึกษาค้นคว้า และเป็นพื้นฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับการ สืบเสาะ 7 กลุ่ม ซึ่งสร้างสูตรวิธีการที่ใช้ในการสัมภาษณ์ภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่างผู้ร่วมวิจัย 4 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยนักเรียน 6 คน ครู 6 คน ผู้ให้คำปรึกษา 6 คน และผู้บริหาร 7 คน วิธีการศึกษาใช้วิธีการเปรียบเทียบแบบคงที่เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากกว่า 1,600 ชิ้น ที่เกิดจากการสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัย 25 ครั้ง

บินซาลาบาห์ (Bin Salamah. 2001 : Abstract) ทำการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างมุมมองเกี่ยวกับหลักสูตรของครูชาวซาดุคกับความชอบรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร รูปแบบต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูวิทยาศาสตร์ ครูคณิตศาสตร์ และครูสังคมศึกษาที่ สอนโรงเรียนประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกลุ่มโรงเรียน บริยาด ประเทศซาอุดีอาระเบีย การเก็บข้อมูลสุ่มเลือกจากครูจำนวน 423 คน ผลการศึกษาพบว่า

ผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มตัวอย่างมักจะไม่วางที่กับตนเองในมุมมองทั้ง 3 ด้านเมื่อเปรียบเทียบกันตามความชำนาญทางวิชาการของตนไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างครูเมื่อเปรียบเทียบกันตามระดับชั้นที่สอนหรือจำนวนปีที่มีประสบการณ์ในการสอน และพบว่าผู้ตอบการสอบถามส่วนใหญ่ชอบรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามลำดับดังนี้ แบบความจำเป็นนิยม พฤติกรรมนิยมแบบการปฏิบัตินิยม-ความรู้นิยม และแบบความอยู่รอดนิยม – มนุษยนิยม มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างครูในด้านความชอบรูปแบบของหลักสูตรเมื่อเปรียบเทียบกันตามความชำนาญทางวิชาการระดับชั้นที่สอน หรือจำนวนปีที่มีประสบการณ์ในการสอนและในที่สุดข้อค้นพบเปิดเผยว่าไม่มีสหสัมพันธ์ระหว่างชนิดของมุมมองเกี่ยวกับหลักสูตรกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่กลุ่มต่าง ๆ ประมาณค่าได้ อย่างไรก็ตามมีไม่กี่กลุ่มแสดงว่ามีความคงที่ระหว่างมุมมองเกี่ยวกับหลักสูตรกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

เวสต์ (West 2002 : Abstract) ทำการศึกษาเพื่อจะแสดงให้เห็นว่ามีความตรงประเด็นเป็นอันมาก ในการพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงการสอน และหลักสูตรครุศาสตร์ศึกษา หลายหลักสูตร ได้ศึกษาการวางแผนล่วงหน้าซึ่งเข้มแข็งในการตัดสินใจแบบมีปฏิสัมพันธ์และมีการสะท้อนของครูการวิภาควิทยาชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน ครูทั้ง 2 คน ได้ร่วมหน่วยหลักสูตรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใหม่เข้าในรายวิภาควิทยาที่มีอยู่ตลอดปีของตน ในการศึกษามุ่งเน้นการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ครูทั้ง 2 คน นี้ได้กระทำ

ผลการวิจัย พบว่าหลักสูตรขนาดเดียวเหมาะกับทุกคนซึ่งนำไปใช้ในลักษณะที่ไม่คงที่กับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางการศึกษานั้นปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับความต้องการด้านการพัฒนาของกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายหลายกลุ่มหรือของแต่ละบุคคลหลายคน ในขณะที่ข้อค้นพบอาจจะถูกตีความว่าเป็นความวิฤตของนักการศึกษาและบุคลากรในกลุ่มโรงเรียนแอล โคราโด นั้น การมุ่งตรงคำวิพากษ์วิจารณ์ที่รวมอยู่ในสมาชิกของชุมชนการศึกษา อาจจะไม่ได้ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม แทนที่สิ่งนี้การวิเคราะห์ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ให้เหมาะสมขึ้นจึงกล่าวหาการปฏิรูปที่รัฐครอบงำซึ่งริเริ่มการพัฒนาหลักสูตรที่ไม่เกิดความรู้สึกไวต่อความต้องการของครูและความต้องการทางการสอน การเรียนและการพัฒนา นักเรียนเป็นรายบุคคล

จากการศึกษาผลงานวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศจำนวน 24 เรื่องส่วนใหญ่พบว่าผู้บริหารและครูหรือบุคคลหลายฝ่ายมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางจำนวน 7 เรื่อง อยู่ในระดับมากจำนวน 4 เรื่อง และมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สรุปได้ว่า การบริหารจัดการหลักสูตร

หรือการนำหลักสูตรไปใช้เป็นงานที่เกี่ยวข้องและความร่วมมือจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายจึงจะประสบความสำเร็จและแต่ละฝ่ายก็มีความเห็นชอบแตกต่างกัน ในด้านการเตรียมความพร้อม การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา (การนำไปใช้ การนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา) ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า สถานศึกษามีการเตรียมบุคลากรโดยการใช้วิธีประชุมชี้แจงและอบรมผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งโดยรวมและรายด้าน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรไม่ชัดเจน มีภาระงานพิเศษมาก และขาดแคลนครู โดยเฉพาะวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ชาติพันธุ์ศาสตร์ที่มีความรู้ ครูไม่เข้าใจสาระการเรียนรู้ การจัดทำแผนบูรณาการ วิธีการวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมยังไม่หลากหลาย นักเรียนไม่ได้เลือกตามความสนใจ จะเห็นได้จากการศึกษาวิจัยของประวิทย์ กาสา(2541 : บทคัดย่อ) เกี่ยวกับปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารเห็นว่ามียุทธศาสตร์มากกว่าครูผู้สอนสอดคล้องกับพันธกิจ บัวชุม (2546 : 142-154) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 จังหวัดนครพนม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ในด้านการเตรียมความพร้อม การใช้หลักสูตร การนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป